

Анна Сергіївна Балюк,
здобувач кафедри педагогіки,
викладач кафедри західних і східних мов та методики їх навчання,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається сутність науково-дослідної діяльності, зміст поняття та основні вимоги до освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Представлено класифікацію наук, що виділяє науки про природознавство та культуру – гуманітарні науки. Подано приклади основних форм науково-дослідної роботи майбутніх магістрів гуманітарних спеціальностей. Описано основні вимоги та завдання визначених видів діяльності.

Ключові слова: майбутні магістри, гуманітарні спеціальності, науково-дослідна робота, наукова стаття, магістерська кваліфікаційна робота.

Постановка проблеми. Сьогодні, у час революційних змін у світі в цілому та в освітній системі зокрема, підвищуються вимоги до формування всебічно розвинених спеціалістів, спроможних як на професійну практичну самореалізацію, так і на подальший розвиток у науковій сфері. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема якісної підготовки випускників вищих навчальних закладів до виконання науково-дослідної діяльності. Однією з провідних задач студентів магістратури є всебічний розвиток їхніх творчих здібностей та дослідницьких умінь. Розвиток науково-дослідницьких компетенцій спрямований на набуття майбутніми педагогами і науковцями навичок пошукової, дослідницької діяльності, здібностей креативного розв'язання навчально-виховних завдань в умовах вищої школи, а також формування умінь застосування дослідницьких технік та методів розв'язання практичних питань навчання і виховання. Особливо ця проблема актуальна в Україні через процеси євроінтеграції та приєднання до Болонського процесу, у зв'язку з чим з кожним днем підвищуються вимоги до рівня підготовки майбутніх вітчизняних науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами модернізації вищої освіти займалися такі провідні вчені, як В. Андрущенко В. Кремень, О. Глузман та інші. Питанням особливостей науково-дослідної роботи студентів присвячені роботи О. Коваленко, О. Микитюк, О. Кравченко, О. Соболева, Т. Койчевої. Підготовці майбутніх магістрів до науково-дослідної діяльності особливої уваги у своїх дослідженнях надавали Л. Голубенко, В. Ісаченко, М. Князьян, В. Павлова, Г. Сомбаманія та інші вчені.

Мета статті полягає у розкритті особливостей підготовки студентів магістратури до проведення науково-дослідної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш, ніж перейти до визначення основних понять

сфери наукової діяльності, необхідно розкрити значення самого терміна та його компонентів.

Наука – складна соціальна система та одна із важливих форм людської діяльності, функція якої полягає в отриманні та виробленні і теоретичній систематизації об'єктивних знань про оточуючу дійсність.

Сьогодні поняття «наука» розглядається з таких основних позицій: теоретичної, як узагальнення здобутих знань; професійної, як особливий вид суспільної діяльності людини; практичної, як застосування висновків наукової діяльності на благо суспільства [2, с. 10-11].

У залежності від контексту, поняття «наука» трактують як систему знань, як метод дослідження, систему суб'єктів науково-дослідної діяльності та ін.

Формою здійснення та розвитку науки є наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення явищ, процесів, аналіз впливу на них різних факторів, а також вивчення взаємодії між явищами з метою отримання переконливо доведених і корисних для науки і практики рішень.

Існують два типи категорій наукових досліджень: фундаментальні та прикладні.

Фундаментальні дослідження спрямовані на пізнання законів, що керують поведінкою і взаємодією базисних структур природи, суспільства чи мислення без конкретного їх використання.

Прикладні дослідження передбачають визначення можливостей для застосування результатів фундаментальних досліджень у процесі розв'язання пізнавальних і соціально-практичних проблем [2].

Отже, з огляду на вищезазначене, можна сформулювати визначення поняття «науково-дослідна діяльність студентів магістратури» – це робота, орієнтована на теоретичний пошук інформації, аналіз та обробку даних з метою визначення головних положень; проведення емпіричного дослідження, спрямованого на виявлення основних закономірностей та оформлення висновків за його результатами. У більш широкому сенсі цей вид

роботи можна трактувати як загальну діяльність, направлену на підвищення рівня теоретичних знань, формування дослідницьких вмінь та навичок, а також набуття відповідних професійних компетенцій.

Деякі види науково-дослідної діяльності у вищих навчальних закладах упроваджуються ще з перших курсів, але найбільш активно та поглиблено наукова робота запроваджується у навчальний процес тільки під час навчання студентів у магістратурі. Вважаємо за необхідне визначити особливості освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» та основні вимоги до компетенцій випускників магістратури.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків [3].

Підготовка магістрів у системі вищої освіти спрямована на створення умов для творчого розвитку обдарованої особистості та підготовку фахівців за одним із функціональних напрямів діяльності: науково-дослідним (творчим), науково-педагогічним, управлінським.

Згідно з Дублінськими дескрипторами (Dublin Descriptors), які були розроблені відповідно до ідей Болонського процесу, випускники магістратури:

- мають продемонструвати знання та уміння на рівні, що забезпечують можливість аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи, генерувати оригінальні ідеї у відповідній галузі знань;

- можуть застосовувати свої знання та володіють компетенціями, які дозволяють вирішувати завдання у новому широкому контексті у відповідній галузі знань;

- спроможні інтегрувати знання, вирішувати складні завдання в умовах неповної інформації з урахуванням соціальної та етичної відповідальності за прийняті рішення;

- володіють методами проведення сучасних експериментів і можуть давати науково обґрунтовану інтерпретацію отриманим результатам;

- можуть чітко, аргументовано доводити до аудиторії фахівців наукову інформацію та свої висновки;

- мають компетенції самоосвіти та саморегулювання.

Магістерська підготовка реалізує освітньо-професійні програми, які базуються на проведенні наукових досліджень і орієнтовані на підготовку фахівців для науково-дослідної та педагогічної діяльності, для роботи у галузі наукоємних технологій [1, с. 11-12].

Магістратура як завершальна ланка повного

циклу вищої освіти не розрахована на масову підготовку фахівців, оскільки її цільові завдання сконцентровані на підготовці особливого складу випускників – інтелектуальної, наукової та науково-педагогічної еліти суспільства. Через це, незалежно від профілю вищих навчальних закладів, провідною метою магістратури є підготовка магістрів наук – відповідальних, ініціативних і активних суб'єктів наукового пізнання, спілкування, співпраці і співтворчості, чия майбутня професійна діяльність здебільшого повинна носити науково-дослідницький характер, а соціальна місія полягатиме в тому, щоб бути не тільки споживачами та носіями, але здебільшого творцями й взірцями науково-дослідницької культури [4].

Варто зауважити, що науково-дослідна робота студентів магістратури відрізняється від тих форм наукової діяльності, яку студенти виконували на молодших курсах (реферати, курсові роботи), перш за все, ступенем складності та рівнем науковості.

Дуже важливим аспектом цієї проблеми також є відмінності в організації та проведенні наукових досліджень студентами-магістрантами гуманітарних та технічних спеціальностей. У своїй роботі ми розглядаємо саме майбутніх професіоналів гуманітарної спрямованості, а отже, вважаємо за необхідне визначити поняття «гуманітарні спеціальності». Зауважимо, що проблема класифікації наук постає дуже заплутаним та дискусійним питанням ще з часів Аристотеля й до нині. Існує дуже багато класифікацій, але найбільше нам імponує класифікація, запропонована німецьким філософом Генріхом Ріккертом, який вважав, що емпіричні науки можна розподілити на дві головні групи: природознавство (науки, що вивчають фізику, хімію, анатомію, фізіологію, біологію, геологію) та науки про зв'язок людини і культури: теологія, юриспруденція, історія, філологія, психологія, педагогіка, соціологія, культурологія, мистецтвознавство тощо), тобто гуманітарні науки.

Слід перейти до розгляду основних видів науково-дослідної роботи майбутніх магістрів гуманітарних спеціальностей.

Магістерська кваліфікаційна робота є найвищою формою науково-дослідної діяльності студентів магістратури. Вона відрізняється від кваліфікаційної роботи бакалавра ґрунтовнішими теоретичним і практичним опрацюванням проблеми, від дипломного проекту спеціаліста – ґрунтовнішою науковою спрямованістю, але на відміну від кандидатської дисертації випускника робота магістра не має містити чітко виділеної наукової новизни дослідження.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є:

- виявлення вмінь автора планувати експериментальні дослідження, проводити їх, здійснювати опрацювання експериментальних даних і проводити аналіз отриманих результатів;

- формування у магістра навичок роботи з

технічною та довідковою літературою та іншими інформаційними джерелами;

- формування та виявлення вмінь автора аргументовано подавати свої думки технічно грамотною мовою та публічно їх захищати [1: 15].

На нашу думку, задля набуття вищеперелічених умінь та навичок студенти магістратури мають виконувати різноманітні види науково-дослідної діяльності не тільки в аудиторні часи, але й поза межами вишу. Отже, науково-дослідна робота в основному передбачає виконання студентами магістратури самостійних завдань. Для плідної підготовки до проведення магістерського дослідження, написання випускної роботи та її захисту перед комісією студенти повинні опанувати різноманітні форми самостійної наукової роботи. Це може бути написання рефератів, есе, складання тез, конспектування та анування наукових джерел, розробка власних проектів з теми, що вивчається. Для студентів магістратури гуманітарних спеціальностей ще однією цікавою формою науково-дослідної діяльності є проведення соціального опитування з подальшою обробкою результатів та важливими висновками. Цей вид роботи використовується у багатьох дисциплінах, наприклад, філософії, соціології, психології та ін. Результати цього міні-дослідження також можуть бути включені до основної кваліфікаційної роботи.

Слід зазначити, що кожен студент магістратури має написати наукову статтю за результатами свого магістерського дослідження самостійно або у співавторстві з науковим керівником та опублікувати її у фаховому виданні. Також майбутні магістри мають брати участь у наукових конференціях для

розширення свого кругозору, набуття навичок наукового дискурсу та входження до наукової спільноти. Задля цього вони навчаються складати тези доповіді та набувають власного стилю публічного викладення матеріалу. Написання наукової статті вимагає від майбутнього науковця не тільки вмінь шукати, аналізувати та компонувати інформацію, навичок роботи з друкованими й електронними виданнями, вмінь лаконічно висловлювати свої думки, виділяти найважливіше з-поміж великого обсягу інформації. Також для майбутнього магістра вкрай важливим є знання англійської мови, тому що вагома частина цікавої та корисної наукової інформації міститься у бібліотеках та мережі Інтернет в оригіналі та рідко перекладається на українську мову. Окрім цього, у зв'язку з процесами євроінтеграції у нашій країні, підвищуються вимоги до працівників освіти, особливо тих, хто планує пов'язати своє життя з наукою. Зокрема, це стосується знання англійської мови як інтернаціональної ланки зв'язку зі світом. Отже, окрім набуття вищезазначених вмінь і навичок, студентам магістратури обов'язково потрібно розвивати іншомовну компетенцію.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведений огляд дав змогу визначити зміст основних понять, а також основні вимоги до вмінь та навичок студентів магістратури гуманітарних спеціальностей. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у проведенні аналізу навчального предмету «Основи наукових досліджень», що вивчається студентами під час навчання у магістратурі, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берко А. Ю. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації: навчальний посібник / А. Ю. Берко, Є. В. Буров, О. М. Верес, А. В. Катренко, П. О. Кравець, Ю. В. Нікольський, В. В. Пасічник. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2010. – 282 с.

2. Босенко А. І., Вержиковська О. М., Гаврилов О. В., Гурський В. А. Науково-дослідна діяльність в галузі освіти: навчально-методичний посібник / А. І. Босенко, О. М. Вержиковська, О. В. Гаврилов, В. А. Гурський; за ред. П. Д. Птахтія. – Кам'янець-

Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. – 160 с.

3. Закон України «Про вищу освіту»: прийнятий 01.07.2014 №1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

4. Сомбаманія Г. М. Формування науково-дослідницької культури майбутніх магістрів в умовах ступеневої освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Г. М. Сомбаманія. – Ялта, 2010. – 22 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Berko, A. Yu, Burov, Ye. V., Veres, O. M., Katrenko, A. V., Kravets, P. O., Nikolskyi, Yu. V. (et al). (2010). *Orhanizatsiia naukovykh doslidzhen, napysannia ta zakhyst mahisterskoi dysertatsii: navchalnyi posibnyk [Organization of researches, writing and defending master dissertation: textbook]*. Lviv: «Novyi Svit – 2000» [in Ukrainian].

2. Bosenko, A. I., Verzhikhovska, O. M., Havrylov, O. V., Hurskyi, V. A. (2014). *Naukovo-doslidna diialnist*

v haluzi osvity: navchalno-metodychnyi posibnyk [Research activities in higher education: textbook]. Ptakhtii, P. D. (Ed). Kamianets-Podilskyi: PP «Medobory-2006» [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» pryiniaty 01.07.2014 №1556-VII [Law of Ukraine on higher education from July 1 2014, №1556-VII. Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

4. Sombamaniya, G. M. (2010). *Formuvannia*

naukovo-doslidnytskoi kultury maibutnikh mahistriv v umovakh stupenevoi osvity: avtoref. dys. na здобуття наук. ступеня канд. пед. наук [Formation of Scientific

Research Culture of Future Masters of Arts in the Process of Step-by-Step Education.]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Yalta [in Ukrainian].

*Анна Сергеевна Балюк,
соискатель кафедры педагогики,
преподаватель кафедры западных и восточных языков и методики их обучения,
Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ МАГИСТРОВ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ К ОРГАНИЗАЦИИ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Одной из ведущих задач студентов магистратуры является всестороннее развитие их творческих способностей и исследовательских умений. Развитие научно-исследовательских компетенций направлено на приобретение будущими педагогами и учеными навыков поисковой, исследовательской деятельности, творческого решения учебно-воспитательных задач в образовательных учреждениях, а также формирование умений применения исследовательских методов для решения практических вопросов обучения и воспитания. Научно-исследовательская деятельность будущих магистров – это деятельность студентов, направленная на теоретический поиск информации, анализ и обработку данных с целью определения основных положений; проведение эмпирического исследования, ориентированное на выявление основных закономерностей и оформление выводов на основе проведенного исследования. В более широком смысле этот вид работы можно трактовать как общую деятельность, направленную на повышение уровня теоретических знаний, формирования исследовательских умений и навыков, а также приобретение соответствующих профессиональных компетенций. Магистр – это образовательная степень на базе образовательно-квалификационного уровня «бакалавр» или «специалист». Стоит заметить, что научно-исследовательская работа студентов магистратуры отличается от тех форм научной деятельности, которую студенты выполняли на младших курсах (рефераты, курсовые работы), прежде всего, степенью сложности и уровнем научности. Для приобретения исследовательских умений и навыков студенты магистратуры должны выполнять различные виды научно-исследовательской деятельности не только в аудиторные часы, но и за пределами ВУЗа. Итак, научно-исследовательская работа в основном предусматривает выполнение студентами магистратуры самостоятельных задач. Магистерская квалификационная работа является высшей формой научно-исследовательской деятельности студентов магистратуры. Следует отметить, что каждый студент магистратуры должен написать научную статью по результатам своего магистерского исследования самостоятельно или в соавторстве с научным руководителем и опубликовать ее в профессиональном издании. Также будущие магистры должны принимать участие в научных конференциях для расширения своего кругозора, приобретения навыков научного дискурса и вхождения в научное пространство. Для этого они учатся составлять тезисы докладов и приобретают собственный стиль публичного изложения материала. Также для будущего магистра крайне важным является знание английского языка, поскольку значительная часть интересной и полезной научной информации содержится в библиотеках и сети Интернет в оригинале и редко переводится на украинский язык.

Ключевые слова: будущие магистры, гуманитарные специальности, научно-исследовательская работа, научная статья, магистерская квалификационная работа.

*Anna Baliuk,
degree-seeking student, Department of Pedagogy,
lecturer of the Department of Western and Eastern languages and Methods of their Teaching,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine*

PECULIARITIES OF PREPARING FUTURE MASTER DEGREE STUDENTS MAJORING IN HUMANITIES FOR RESEARCH ACTIVITIES ORGANIZATION

One of the main tasks of Master degree students is the formation of their research skills and creativity. The development of research competences is oriented at obtaining skills in exploratory and search activities, creative solving of educational tasks, forming skills of using research methods and techniques for applying in practice while studying and working in the field of education. Research activity of future masters is considered as the work focused on theoretical search for information, analysis and processing of data aimed at revealing main rules and laws, conducting empirical researches oriented at defying common factors; summing up and making conclusions on the basis of the carried out research. In a broader sense this kind of activity is considered as general work designed to increase the level of theoretical knowledge, to form research skills, to obtain professional competences. Master is an academic degree obtained on the basis of Bachelor or Specialist academic level. It is worth noting that research activities of Master degree students differ from those kinds of educational work, which was performed by students before, first of all, by the

level of complexity and scientific character. To obtain research skills master degree students should perform different types of research activities not only at classes, but also at home. Thus, students' research work involves their self-study. Master's thesis is considered to be the highest and most difficult form of research activities of students obtaining Master degree. It is worth noting that every Master degree student has to write a scientific article basing on the results of the carried out research, presented in the text of master's thesis, and to publish it in a specialized academic journal. Besides, they should take part in scientific conferences in order to expand their professional horizons, obtain skills of scientific discourse and join the scientific space. In order to achieve these goals they learn how to prepare theses, abstracts, acquire their own style of public speech. Besides, having a good command of the English language is one of the most important skills for Master degree students, because a great deal of important and useful information is posted on the websites or is presented in libraries in the original and is rarely translated into Ukrainian.

Keywords: future masters, humanities, research activities, scientific article, master's thesis.

Подано до редакції 04.09.2015
